DIFERENCIACE UČITELE V PŘÍSTUPU K CHYBÁM VYBRANÝCH SKUPIN ŽÁKŮ

TEACHER DIFFERENTIAL BEHAVIOR
DURING MISTAKE-HANDLING ACTIVITIES

Martin Majcík

Klíčová slova: *výuková komunikace, žákovská chyba, reakce na chybu, zpětná vazba, rozdílný přístup k žákům*
Keywords: *pedagogical communication, errors, mistakes, error management, feedback, differential behavior*

Cíle v ČJ

Chyba představuje fenomén, jenž je již ze své podstaty nedílně spjat s výukovou komunikací. Interakce během výuky je z podstatné části založena na učitelských otázkách a reakcích žáků, během kterých k chybám dochází. Jak je ovšem patrné, učitelé se k žákům chovají v různých oblastech rozdílným způsobem dle toho, jaké charakteristiky jednotlivým žákům přisuzují (Babadová, 1993). Cílem příspěvku je představit rozdílné chování učitelů k žákům v případě, kdy dochází k žákovské chybě při interakci s celou třídou. Pozornost bude věnována i připisovaným charakteristikám těchto žáků.

Teoretická východiska v ČJ

Ačkoliv na chybu můžeme nahlížet jako na příležitost k učení (Borasi, 1994), její potenciál podpořit žákovské učení závisí na způsobu jejího využití učitelem. Pro řadu žáků má chyba negativní konotace a je nositelem strachu a pocitu selhání. Chyba se tak může stát překážkou pro participaci žáků na výukové komunikaci. Význam chyby ovšem může být ovlivněn učitelem prostřednictvím vlastních reakcí, které se vztahují ke kognitivní i afektivní rovině. Pozitivní reakce učitele ovlivňují nejen klima ve třídě, ale podporují také adaptivní afektivní, motivační i kognitivní reakce samotných žáků na chybu (Steuerová, Rosentritt-Brunnová & Dresel, 2013). Patrné ovšem je, že učitelé se při reakcích na chybu k žákům chovají rozdílným způsobem, čímž může docházet k tomu,

že jsou určité skupiny v participaci podporovány více, zatímco jiní žáci jsou upozaděni. Tato skutečnost se následně promítá také do způsobu, jak učitelé řeší chybu konkrétního žáka a dávají mu možnost chybu konstruktivně využít.

Metodologie v ČJ

Výzkumné šetření probíhalo ve čtyřech vybraných třídách 9. ročníku v hodinách Českého jazyka. Pro realizaci sběru dat byly zvoleny metody pozorování a polostrukturovaných rozhovorů. Datový korpus byl tvořen 24 přepisy vyučovacích hodin, 12 rozhovory s učiteli a 16 rozhovory s žáky. Pro interpretaci dat byl zvolen přístup lingvistické etnografie (Copland, Creese, Rock, & Shaw, 2015). Jako nástroj pro analýzu zaznamenané interakce byla použita konverzační analýza (Have, 2007).

Závěry v ČJ

Z realizovaného šetření vyplývá, že učitelé vykazují odlišné reakce u určitých skupin žáků. Učitelé žákům v rámci těchto skupin připisují charakteristiky, na jejichž základně následně vysvětlují rozdílný přístup. Základem této diferenciace je prospěch žáků a jejich míra participace na výukové komunikaci. Patrné je, že můžeme vymezit skupinu žáků s vynikajícím prospěchem, kteří se vyhýbají zapojení, žáky se špatný prospěchem, kteří se také do výuky nezapojují. Další skupinu představují žáci komunikativní. Způsob reakce následně také ovlivňuje možné využití chyby na podporu žákovského učení.

Souhrn příspěvku v AJ

The goal of the research is to identify teacher differential behaviour during mistake-handling activities. Pupils in the class are divided into groups due to engagement and achievement. Teachers have different ways to respond to pupils' mistakes due to their expectation. The data was collected in ninth class of elementary school in the Czech language. Twenty-four lessons were observed and there were twelve interviews with teachers from these classes. Linguistic ethnography was used as research approach and empirical data was analysed by conversation analysis. The results of the research represent three groups of pupils and different kind of mistake handling activities.

Bibliografie

Babad, E. (1993). Teachers' Differential Behavior [Online]. *Educational Psychology Review, 5*(4), 347.

Borasi, R. (1994). Capitalizing on Errors as „Springboards for Inquiry“: A Teaching Experiment [Online]. *Journal For Research In Mathematics Education, 25*(2), 166-208. https://doi.org/10.2307/749507

Copland, F., Creese, A., Rock, F., & Shaw, S. J. (2015). *Linguistic ethnography: collecting, analysing and presenting data.* Los Angeles: SAGE.

Steuer, G., Rosentritt-Brunn, G., & Dresel, M. (2013). Dealing with errors in mathematics classrooms: Structure and relevance of perceived error climate [Online]. *Contemporary Educational Psychology, 38*(3), 196-210. https://doi.org/10.1016/j.cedpsych.2013.03.002

Have, P. (2007). Doing conversation analysis (2nd ed). Los Angeles: Sage.